Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2022–2023

Aanhangsel van de Handelingen

Vragen door de leden der Kamer gesteld overeenkomstig artikel 140 van het Reglement van Orde, en de daarop door de regering schriftelijk gegeven antwoorden

7

Vragen van de leden **De Boer** (GroenLinks) en **Recourt** (PvdA) op 7 maart 2023 medegedeeld aan de Minister voor Rechtsbescherming naar aanleiding van kennisneming van een WOO besluit met gelakte passages inzake *wetsvoorstel 35 990 introductie gecombineerde geslachtsnaam*.

Antwoorden van de Minister voor Rechtsbescherming (10 maart 2023).

Vraag 1
Klopt het dat u op 7 december 2022 een besluit heeft genomen (kenmerk: 4345666) op een woo-verzoek betreffende om informatie openbaar te maken over – kort samengevat – de handhaving van een niet-sekseneutrale vangnetbepaling in het naamrecht over de periode 1 januari 2018 tot en met 28 juli 2022[1] en dat u in dit besluit heeft aangegeven dat u *«aanleiding [heeft] gezien een zin in document met nummer 0049 niet openbaar te maken. De gegevens in dit document zouden in een eventuele gerechtelijke procedure ten nadele van de Staat kunnen worden aangewend, omdat het document een inschatting van de proceskansen in mogelijke gerechtelijke procedures bevat. Het is belangrijk dat de Staat de gelegenheid moet hebben om te communiceren over de sterke en zwakke kanten van de juridische positie. Openbaarmaking hiervan is schadelijk voor de procespositie van de Staat. Deze zin maak ik daarom niet openbaar met een beroep op het belang van het goed functioneren van de Staat.»*

Antwoord 1
Ja.

Vraag 2
Klopt het dat dit – blijkens informatie van de Vereniging voor Vrouw en Recht Clara Wichmann, werkgroep Naamrecht – een passage in de «factsheet inhoud wetsvoorstel» betreft inzake het onderhavige wetsvoorstel?

Antwoord 2
Ja.

[1] Besluit op Woo-verzoek inzake de handhaving van een niet-sekseneutrale vangnetbepaling in het naamrecht | Woo-besluit | Rijksoverheid.nl

ah-ek-20222023-7
ISSN 0921 - 7398
's-Gravenhage 2023

Vraag 3
Wilt u de Kamer nog voor het plenaire debat over wetsvoorstel 35 990 – Wet introductie gecombineerde geslachtsnaam – voorzien op 14 maart 2023 – deze weggelakte passage al dan niet vertrouwelijk ter beschikking stellen, zodat de leden van deze Kamer de in deze passage gemaakte afweging kunnen betrekken bij hun oordeelsvorming op dit punt?

Antwoord 3
Ja. Ik hecht eraan daarbij in algemene zin op te merken dat het procesbelang van de Staat een reden kan zijn om informatie niet openbaar te maken, zowel in het kader van de Wet open openbaarheid, als in het kader van de beoordeling bij het verzoek om inlichtingen uit de Kamers. Het procesbelang van de Staat kan worden geschaad wanneer door het verstrekken van de gevraagde informatie inzicht wordt geboden in de procespositie van de Staat in een (mogelijk toekomstige) gerechtelijke procedure. Als informatie daarover openbaar zou worden, kan dit tot gevolg hebben dat de procedure anders afloopt voor de Staat, met bijvoorbeeld grote financiële gevolgen. Ook het voorkomen van onnodige juridische procedures valt hieronder.
In het kader van door mij genomen Woo-besluit op 7 december 2022 is ten aanzien van één zin in document 0049 de afweging gemaakt om het procesbelang van de Staat te laten prevaleren boven het belang van openbaarmaking. Naar aanleiding van het verzoek van uw Kamer en de aankomende behandeling van het wetsvoorstel maak ik een andere afweging en zie ik aanleiding het document in zijn geheel aan uw Kamer te verstrekken als bijlage bij deze beantwoording.

Factsheet inhoud wetsvoorstel

- Naast de mogelijkheid om te kiezen voor de geslachtsnaam van de vader of van de moeder, wordt voorgesteld ook te kunnen kiezen voor een dubbele geslachtsnaam, bestaande uit de geslachtsnaam van de vader en die van de moeder. Heeft de vader of de moeder al een dubbele geslachtsnaam, dan wordt slechts één deel daarvan doorgegeven aan de volgende generatie. De dubbele geslachtsnaam komt van origine uit de Spaans- en Portugeestalige landen. Een keuze voor een dubbele geslachtsnaam is intussen in vele Europese landen mogelijk en ook in de VS en Canada. De dubbele naam is niet toegestaan in Duitsland, Zwitserland, Finland en de Baltische Staten.
- Voor bipatride kinderen (kinderen met twee nationaliteiten) die ook de NLse nationaliteit hebben, kunnen de ouders voortaan kiezen welk recht bepaalt welke naam het kind kan krijgen. Doordat tot nu toe de NLse nationaliteit ook de toepassing van NLs naamrecht meebrengt, zijn ouders aangewezen op een (dure) naamswijziging via Dienst Justis (a € 835,-) als zij de achternaam willen veranderen naar een naam die op basis van een ander recht wel mogelijk is, maar naar NLs recht niet.
- **Eenheid van naam in het gezin**
  - Volle broertjes en zusjes dragen dezelfde geslachtsnaam. Dat betekent dat de ouders alleen voor hun eerste kind naamskeuze kunnen doen. Komen er daarna nog meer kinderen, dan krijgen die automatisch dezelfde geslachtsnaam als het eerste kind. Dit uitgangspunt blijft in het wetsvoorstel onveranderd.
- **Overgangsregeling**
  - Naar aanleiding van de vele burgerbrieven en de vragen van VVD, D66, CDA PvdA en SP in het voorlopig verslag is bij nota van wijziging een overgangsregeling

opgenomen. Deze regeling maakt het mogelijk dat voor een beperkte groep kinderen die reeds waren geboren voordat de keuze voor een dubbele naam mogelijk wordt, alsnog een hernieuwde naamskeuze kan worden gedaan.

- De regeling geldt voor de duur van één jaar en betreft de situatie waarin het oudste kind is geboren na de datum waarop de motie Bergkamp/Groothuizen is ingediend (29 januari 2019). Het gaat dan dus om nog vrij jonge kinderen die tegen de tijd dat deze wet in werking treedt nog geen vijf jaar oud zullen zijn. Op die leeftijd zijn kinderen zich nog slechts in beperkte mate bewust van hun geslachtsnaam en weegt een wijziging van die naam in een dubbele naam nog niet zo zwaar. Is het oudste kind al geboren voor de datum indiening motie, dan is een hernieuwde keuze niet mogelijk. Dat betekent dat ook kinderen die pas later worden geboren, nog steeds dezelfde enkelvoudige geslachtsnaam krijgen als hun oudste broertje of zusje.

- **Vangnetnorm**
  - Het doen van een naamskeuze is niet verplicht. De wet voorziet in welke geslachtnaam het kind krijgt als de ouders geen keuze maken (de vangnetnorm). De huidige vangnetnorm blijft ongewijzigd. Kort gezegd komt die erop neer dat als een kind wordt geboren in een huwelijk[1] het de geslachtsnaam van de vader krijgt. In de andere gevallen krijgt het de geslachtsnaam van de moeder. Ongeveer de helft van de eerste kinderen wordt binnen huwelijk geboren en de andere helft erbuiten. Dat betekent dat de wettelijke vangnetnorm ongeveer zo uitpakt dat het 50/50 is of de stem van de moeder of de stem van de vader de doorslag geeft. In de praktijk krijgen kinderen overigens in verreweg de meeste gevallen (ongeveer 92%) de geslachtsnaam van

[1] Steeds waar gesproken wordt van huwelijk, geldt het gestelde ook voor het geregistreerd partnerschap.

de vader. Ouders van buiten huwelijk geboren kinderen doen daarvoor dus expliciet samen naamskeuze; zij regelen dit doorgaans bij de erkenning van het kind die in persoon door de vader moet worden gedaan in het gemeentehuis. Ouders gaan vaak samen naar het gemeentehuis voor de erkenning en doen dan ook de naamskeuze.

- De Vereniging voor Vrouw en Recht 'Clara Wichmann' heeft in de consultatiefase bezwaren geuit tegen het deel van de vangnetnorm dat voorrang geeft aan de naam van de vader in geval de ouders zijn gehuwd. Ook het CEDAW (Vrouwenrechtencomité dat ziet op de implementatie van het VN-Vrouwenverdrag) heeft Nederland diverse malen aangespoord de vangnetnorm aan te passen. Uit het feit dat nog steeds circa 92% van de kinderen de geslachtsnaam van de vader krijgt en waarvoor de ouders van buiten huwelijk geboren kinderen dus expliciet een gezamenlijke keuze moeten doen, blijkt dat de vangnetnorm voor binnen huwelijk geboren kinderen aansluit bij wat de meeste ouders willen. De huidige vangnetnorm lijkt redelijk omdat deze inhoudt dat de vraag wiens stem de doorslag geeft – die van de vader of die van de moeder – ongeveer 50/50 uitpakt. Om die reden wordt ook nu niet voorgesteld de vangnetnorm aan te passen.
- Aandachtspunt is wel dat het EHRM onlangs een oordeel heeft gegeven over het oude Spaanse naamrecht (in 2021 gewijzigd) dat een vangnetnorm kende op grond waarvan een kind zijn dubbele naam kreeg in de volgorde naamdeel vader voorop. Daarmee gaf dat oude recht uitdrukking aan een zekere voorkeur voor de naam van de vader). Op 26 oktober 2021 oordeelde het EHRM dat Spanje daarmee art. 8 en 14 EVRM had geschonden (EHRM 26 oktober 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:1026JUD003030613 (*León Madrid/Spanje*). Een belangrijk verschil met de

Nederlandse vangnetnorm is echter dat de voorkeur voor de geslachtsnaam van de vader alleen geldt voor gehuwde ouders (en daarmee ongeveer de helft van het aantal kinderen betreft voor wie naamskeuze kan worden gedaan). In de andere gevallen gaat de vangnetnorm uit van voorkeur voor de geslachtsnaam van de moeder. Niet uitgesloten kan echter worden dat als een ouder ooit een zaak voor het EHRM brengt, geoordeeld kan worden dat onze wettelijke vangnetnorm die voorkeur geeft voor de geslachtnaam van één ouder, in strijd is met art. 8 EVRM. In sommige buitenlanden (bijvoorbeeld het nieuwe Spaanse naamrecht) geldt dat de rechter in dat geval de knoop moet doorhakken óf dat het kind verplicht een dubbele naam krijgt, waarbij de naamdelen in alfabetische volgorde worden geplaatst (België).

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Aan de Minister voor Rechtsbescherming

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Datum
8 maart 2023

Ons kenmerk
4534295

nota

Vragen EK over gelakte passage in Woo-besluit

1. Aanleiding

Op 7 december 2022 is een Woo-besluit genomen (kenmerk: 4345666) op een Woo-verzoek over – kort samengevat – de handhaving van een niet-sekseneutrale vangnetbepaling in het naamrecht. In een van de documenten die openbaar zijn gemaakt is een zinsnede gelakt vanwege het procesbelang van de Staat. Dat is aanleiding voor de EK-leden De Boer (GroenLinks) en Recourt (PvdA) om hierover vragen te stellen, voorafgaand aan de plenaire behandeling van het wetsvoorstel introductie gecombineerde geslachtsnaam op 14 maart aanstaande.

2. Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd in te stemmen met bijgaand voorstel tot beantwoording en het meesturen/openbaar maken van het eerder gelakte document.

3. Kernpunten

In een factsheet over de inhoud van het wetsvoorstel introductie gecombineerde geslachtsnaam ter voorbereiding van de plenaire behandeling in de Tweede Kamer wordt onder meer ingegaan op de vangnetnorm. Daarbij wordt vastgesteld dat op dit moment de Nederlandse vangnetnorm (norm die bepaalt welke achternaam een kind krijgt als ouders niet kiezen) niet in strijd is met jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM). Daarbij wordt het voorbehoud gemaakt dat niet uitgesloten kan worden dat in de toekomst het EHRM tot het oordeel komt dat het Nederlands stelsel wel in strijd is met het Europees Mensenrechtenverdrag (EVRM). Die boodschap is gelakt, maar geeft niets meer of anders weer dan de constatering dat jurisprudentie in ontwikkeling is, en het EVRM wordt gezien als een 'living instrument' dat meegroeit met de tijd. Om geen onnodige onduidelijkheid op dit punt te laten bestaan, wordt voorgesteld de hele factsheet openbaar te maken. Daarin staan overigens tevens niet eerder openbaar gemaakt passages die zien op andere onderdelen dan de vangnetnorm.

4. Toelichting

4.1 Politieke context

De fracties van GroenLinks en PvdA hebben eerder in het verslag vragen gesteld over de vangnetnorm. Dit onderwerp vormt daarmee een onderdeel van het debat over het wetvoorstel Introductie Gecombineerde Geslachtsnaam.

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Datum
8 maart 2023

Ons kenmerk
4534295

4.2 Juridische overwegingen

De Woo kent een aantal absolute en relatieve weigeringsgronden op grond waarvan openbaarmaking van informatie geweigerd kan worden. In casu is een passage geweigerd omdat het belang van openbaarmaking niet zou opwegen tegen het belang van het goed functioneren van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen. Het procesbelang van de Staat kan worden geschaad wanneer door het verstrekken van de gevraagde informatie inzicht wordt geboden in de procespositie van de Staat in een (mogelijk toekomstige) gerechtelijke procedure. Als informatie daarover openbaar zou worden, kan dit tot gevolg hebben dat de procedure anders afloopt voor de staat, met bijvoorbeeld grote financiële gevolgen. Ook het voorkomen van onnodige juridische procedures valt hieronder.

Het verzoek van de Eerste Kamer moet geduid worden als verzoek om inlichtingen op grond van artikel 68 Grondwet. Op grond van deze bepalingen worden inlichtingen verstrekt waarvan het verstrekken niet in strijd is met het belang van de Staat. Dit verzoek vraagt om een nieuwe afweging. We adviseren u, gelet op het verzoek van de Eerste Kamer en de ophanden zijnde plenaire behandeling van het wetsvoorstel, een andere afweging te maken dan bij de behandeling van het Woo-verzoek en het volledige document aan de Kamer te verstrekken.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

5.1 Toelichting

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.